

Η μνήμη μιας παλιάς Συναγωγής μέσα σε μία άλλη Συναγωγή και μαζί η πολιτιστική κληρονομιά των Ιωαννίνων, μια ιστορία συνύπαρξης διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων επί αιώνες που αντέχει ακόμα.

Στη Συναγωγή των Ιωαννίνων εκτίθενται αυτή την περίοδο αρχιτεκτονικά μέλη και αναθηματικές επιγραφές από την κατεστραμμένη Νέα Συναγωγή Χαντάς των Ιωαννίνων, σε μια έκθεση που διοργανώθηκε με την επιμέλεια του Εβραϊκού Μουσείου της Ελλάδας.

Πρόκειται για ψηφίδες που ανοίγουν ένα παράθυρο στην ιστορία της εβραϊκής κοινότητας των Ιωαννίνων και δείχνουν πόσο ζωντανή και δημιουργική ήταν μέχρι και την εξόντωση των περισσότερων μελών της από τους ναζί το 1944, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν και τα Γιάννενα ως μια πόλη σε εγρήγορση, μια πόλη που έχει τη δύναμη να προβάλλει το πλούσιο πολυπολιτισμικό παρελθόν και παρόν της.

Παράλληλα, όμως, η ίδια η έκθεση δείχνει ότι η εβραϊκή κοινότητα των Ιωαννίνων σήμερα μπορεί να έχει πλέον λιγότερα από 50 μέλη, έχει όμως μια δυναμική που της επιτρέπει να αποτελεί σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο.

Εκατοντάδες επισκέπτες της πόλης κάθε χρόνο, κυρίως από το Ισραήλ, αλλά και από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ αναζητούν τα σημάδια αυτής της μακράς ιστορικής και πολιτισμικής διαδρομής των Γιαννιωτοεβραίων.

Ρίγη συγκίνησης

Κατά το διήμερο της μεγάλης γιορτής του Γιομ Κιπούρ στις 18-19 Σεπτεμβρίου, η Συναγωγή στο Κάστρο των Ιωαννίνων γέμισε από πιστούς και επισκέπτες που είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά ένα θρησκευτικό μνημείο των προγόνων τους, αλλά και έναν σύγχρονο λατρευτικό χώρο με ιδιαίτερο πολιτισμικό φορτίο, από τους σημαντικότερους στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

Εκεί, στη μια πλευρά, ανάμεσα στις αναμνηστικές πλάκες που γεμίζουν τους τοίχους ολόγυρα με τα ονόματα των 1.850 Γιαννιωτών Εβραίων που χάθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης Αουσβιτς - Μπιρκενάου τον Απρίλιο του 1944, η μικρή έκθεση για τη Νέα Συναγωγή προκαλεί συγκίνηση.

Υπήρξαν πολλές καλές μέρες για την κοινότητα και την πόλη, μέρες γιορτής και χαράς, συναντήσεων, καθημερινές στιγμές, όλα όσα προσπαθούν να χωρέσουν σήμερα μέσα σε λίγες φωτογραφίες, εκθέματα και αφηγήσεις.

Η έκθεση περιέχει τα λίγα αρχιτεκτονικά στοιχεία που εντοπίστηκαν σε ιδιωτικές

οικίες και κήπους της πόλης και παραδόθηκαν στην κοινότητα ώστε να μην είναι μόνο ανάμνηση ένας χώρος που έως πριν από 80 χρόνια γέμιζε με τις αγωνίες, τα «πιστεύω» και τις ευχές τόσων πολλών ανθρώπων.

Από τα μέσα του 19ου αιώνα στα Γιάννενα λειτουργούν δύο Συναγωγές. Η Νέα Ιερά Συναγωγή (Καχάλ Καντός Χαντάς), ή «Έξω Συναγωγή» επειδή χτίστηκε έξω από το Κάστρο, βρισκόταν στο τέλος της Μεγάλης Ρούγας, όπως έλεγαν τη σημερινή οδό Γιοσέφ Ελιγιά στις εβραϊκές συνοικίες της πόλης, κοντά στη λίμνη, και εγκαινιάστηκε το 1841.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής χρησιμοποιήθηκε από τους ναζί ως φυλακή και υπέστη φθορές ενώ μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο λειτούργησε και ως σχολείο. Κατεδαφίστηκε, όμως, τη δεκαετία του 1960, ώστε να δοθεί χώρος σε πολυκατοικίες, στέγη για τα λιγοστά μέλη της κοινότητας που επέζησαν μετά τον πόλεμο και δεν είχαν σπίτι.

Η Παλαιά Συναγωγή

Η Παλαιά Ιερά Συναγωγή (Καχάλ Καντός Γιασάν), ή «Μέσα Συναγωγή», που φιλοξενεί και την έκθεση, βρίσκεται μέσα στο Κάστρο και οι απαρχές της εντοπίζονται στον 17ο αιώνα.

Η μορφή που έχει σήμερα είναι από το 1826 και διατηρεί τον ιδιαίτερο ρωμανιώτικο χαρακτήρα. Μέλη της πρέπει να αναζήτησαν χώρο για μια νέα Συναγωγή έξω από το Κάστρο όταν αυξήθηκε ο πληθυσμός με μετανάστες από τη Σικελία και την Κέρκυρα κατά τον 16ο αιώνα κι εκεί κάπου βρίσκεται η απαρχή για τη λειτουργία δύο Συναγωγών ταυτόχρονα στην πόλη, μία μέσα και μία έξω από την καστρινή πολιτεία.

Η Παλαιά Συναγωγή σήμερα λειτουργεί μόνο κατά τις μεγάλες γιορτές, αλλά κάποιες μέρες ανοίγει και για τους επισκέπτες.

Για χάρη της «Εφ.Συν.» άνοιξε με ευχαρίστηση και το Εχάλ (Ιερά Κιβωτός), μέσα στο οποίο κρατούνται οι κύλινδροι της Πεντατεύχου (Τορά).

Τα λατρευτικά αντικείμενα διασώθηκαν στην Κατοχή σε μια κρύπτη λίγο πριν γίνει η επίταξη του κτιρίου από τους Γερμανούς και επιστράφηκαν μετά τον πόλεμο στους πρώτους Εβραίους που επέστρεψαν, ενώ η πρωτοβουλία του δημάρχου Δ. Βλαχλείδη τότε να μεταφέρει στο κτίριο της Συναγωγής τα βιβλία της βιβλιοθήκης της πόλης το διατήρησε και ακέραιο.

Η εικόνα του κυλίνδρου που αποκαταστάθηκε πρόσφατα από τους συντηρητές της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων είναι υπέροχη. Ανθη πάνω στο ξύλο, που φαίνεται ότι έχει ηλικία πέντε αιώνων, και πίσω ο πάπυρος από δέρμα ελαφιού. Μία εικόνα που συμπυκνώνει την πίστη, την ιστορία, τον πολιτισμό ως απάντηση σε όσα δραματικά φέρνει μαζί του ο χρόνος, αλλά και μια αίσθηση αισιοδοξίας για το μέλλον που την κρατάς φεύγοντας.

Πηγή: [Εφημερίδα των Συντακτών, 6.10.2018, του Φιλήμωνα Καραμήτσου](#)